
ARGUMENTUM LIBRI SEXTI.

JAM avulsi Epicureæ doctrinæ radicibus, & mentis humanæ nobilitate vindicatâ, in hoc Libro delabitur ad Belluas; ac probandum suscipit, animâ sive careant, sive valeant belluæ, nihil inde aut menti humanæ aut Deo detrahi: à v. 1. ad v. 27.

Proponit id quod ab incredulis objicitur; belluas animâ nostræ simili præditas esse, quod variis ferinæ industriæ exemplis illustratur; belluarum autem animas è Materia constare, ergò & nostras: à v. 27. ad v. 303.

Respondet hoc dilemmate, animam brutorum aut nullam esse, aut incorpoream: utrumlibet affirmari posse, salvâ mentis humanæ dignitate: à v. 303. ad v. 344.

1º. Ostendit dubia saltem esse argumenta, quibus brutorum; certa, quibus hominum anima defenditur. Tum per hypothesim Cartesii doctrinam de belluis opponit, & ab exemplis, more adversariorum, decertare parat: à v. 344. ad v. 409.

Probat ab absurdo non magis belluis animam concedendam esse, quam plantis plurimis ac fossilibus: à v. 409. ad v. 608.

Motus animalium omnes mechanicè fieri posse indicat;

*ex mirabilibus brutorum factis inferri debere, non suam
feris inesse mentem, sed mentem aliquam adesse : à v. 608.
ad v. 767.*

*Belluarum motus ex eādem causā nasci posse, ac motus
nostrōs spontaneos, ad quos nihil nisi velle afferimus : à v.
767. ad v. 826.*

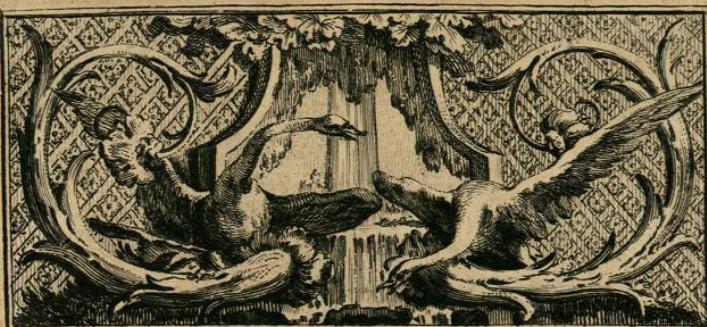
*Ex immutabili in belluis vivendi tenore, arguit ipsas
carere delectū; ex pluribus verò exemplis, ipsis non inhærere
mentem, sed praeesse : à v. 826. ad v. 947.*

*2º. Si mens belluis attribuatur, illam, cujuscunque sit
ordinis, incorpoream fore, ac nostræ similem; imò perfec-
tissimam. Hic contra adversarios retorquet exempla plurima
solertia animalium ; quibus evincitur mentem humana
præstantiorem belluis consulere : à v. 947. ad v. 1142.*

*Instinctus vulgare nomen velut inane profigat : à v.
1142. ad v. 1255.*

*Mirabilibus brutorum gestis mentem illis externam
argui : ab operum humanorum industriâ probat, quanto
major esse possit divini artificii solertia. Solvit id quod obji-
citur, inutilia fore brutis sensuum organa si sensu bruta
careant : à v. 1255. ad v. 1357.*

*Concludit nihil aliud ex tanto brutorum artificio inferri
posse, nisi mentem esse summam; hīc exhibet miram struc-
turam alituum, piscium, quadrupedum; animalia casu pro-
creata non esse; ac proinde Deum esse auctorem belluarum,
sive sensu careant, sive sensu præditæ sint: à v. 1357. ad
finem.*

ANTI-LUCRETIUS,

SIVE
DE DEO ET NATURA,
LIBRI NOVEM,
AD QUINTIUM.

LIBER SEXTUS.

De Belluis.

NEMPE novo cultu campum domitus arator,
Protinus agresti non credit semina fundo :
Sed prius hirsutos vepres, dumetaque passim
Diruit avellens ; tum crebro vomere frangit
Indocilem glebam, & rastris contundere tentat.
Sic ego paulatim, spinas tua pectora circum
Enatas, argumentis excindere conor :
Ne segetem emittant vivaci è stirpe nocivam ;
Ac vetus intacta radice repullulet error.
○ Tunc meliore solo consurgent semina Veri.

Tunc & sinceros tibi cognita pandere vultus
 Incipiet, vindexque sui Natura parentis,
 Decutiet fucum, quo gens incredula pinxit
 Invitam, & clarè Dominum confessa loquetur.

- 15 HUMANAM idcirco, quæ nobis intima, Mentem
 Ante oculos posui; quiddam ut consistere scires
 Materiem supra, quod eam regat. Inde probatum est
 Mentem illam effigiem Mentis tantum esse supremæ,
 Quæ moveat Mundi partes, & simplice nutu,
 20 Invalidam per se ac per se motoris egentem
 Materiam, formas convertere possit in omnes.
 Jam tibi nota tuæ patet excellentia Mentis,
 Quam deturparat malesuado carmine vates,
 Indignans in se quidquam haud mortale putari,
 25 Invisumque ipsâ fugiens in imagine Numen.
 Sed cupit ille mori frustra, cui vivere fatum est.

- AT verò te bruta movent; quæ tota resolvi
 Cùm pereunt, nec materiâ quid majus habere
 Et canis, & possum, vel si lubet, ipse fateri.
 30 Hæc itaque objectas fidens, ac sæpe reponis
 Essè illis animam nostræ similemve, parumve
 Dissimilem; per quam si non sublimia rerum
 Scrutari, tamen hæc valeant cognoscere saltem
 Quæ sibi convenient, generique & idonea vitæ.
 35 Quippe recordari, sentire, audire, videre,
 Olfactu, gustu, res & secernere tactu,
 Et fugere atque sequi cernuntur, & artibus uti;
 Internosse suis etiam medicamina morbis,
 Et varias inter legere hanc, quæ proderit, herbam:

- 40 Inde Voluptatis sensu pariterque doloris,
 Lætitiâ & luctu, spe vel formidine tangi;
 Sic & amore & amicitiâ, stimulisque vicissim
 Irarum atque odii: varioque cupidinis æstu
 Currere ad illecebras; ultroque ac sponte moveri;
 45 Insuper & morem gerere & mansuescere cultu;
 Blanditiis delectari, & parere flagello.

- HINC aliquas vitiis, aliquas virtutibus olim
 Insignes dixere feras; hominique fuisse
 Primitus exemplo, atque opera ad complura magistras:
 50 Ut Canis occultum sylvis deprendere Damam
 Nare sagax, & odora sequi vestigia prædæ,
 Venari docuit. Super hoc miracula narras;
 Quo desiderio, quâ sollicitudine raptus
 Amissum perquirat herum, tandemque reperto
 55 Gestiat exultans; custos quâm fidus & audax
 Credita terrifico latratu limina servet;
 Arceat à stabulis furesque luposque rapaces;
 Atque vagas prudens reddat præsepibus agnas:
 Tum comes ipse viæ, quoties benefacta rependens
 60 Aggredientem armis irruperit acer in hostem;
 Aut occisorem morsu patefecerit ultor.
 Nam cur dissimilem vulgo quæcunque feruntur?
 Fortè etiam insidias Vulpes, artemque latendi,
 Perque canaliculos fodiendæ subtus arenæ
 65 Monstravit, fecitque viam ad querenda metalla;
 Unde homines docti coeperunt viscera Terræ
 Rimari, excisosque manu subvertere montes.
 Et, nimis ah! nisi nos odiis acuisset ad arma
 Ipse furor, stragam violens lupus atque ruinam,

70 Magnanimusque leo docuisset prælia belli.
 Profilat ad prædam rapidus leo, Cæsar ad Orbis
 Imperium: finis, fateor, diversus utriusque;
 At non dissimiles pugnæ; labor unus & idem,
 Quo cœnam Fera, quo Regnum sibi comparat Heros.
 75 Et quid non Elephas, quid mimo Simia gestu
 Non præstat; vafra & Feles; saltator & Ursus?
 Lucifuga enutrit truncatos Noctua mures,
 Ne fugiant; prædamque sibi gnatisque faginat.
 Paxillos in aquam primus desigere Castor
 80 Instituit, laribusque inimicum avertere flumen,
 Et ligna intrito atque intritum jungere lignis;
 Arboris excisæ trunco mandare cavato
 Invalidos foetus; & pro temone reliqui
 Summa tenens rami, stagnis deducere lembum.
 85 Sic paleis limoque casas firmare madentes,
 Nidificans altè, præfuntia veris, Hirundo.
 Nec minùs impatiens hyemis gelidæque pruinæ,
 Quæ comes huic migrare solet Philomela quotannis,
 Auribus ingeminans nostris mirabile carmen,
 90 Impulit humanas apta ad modulamina voces.
 Callida quin etiam dum tendit Aranea laxos
 In foribus casses, internequitque sagenam,
 Retibus & pisces & aves captare dolosis
 Admonuit: telas eadem, vel texere pannos,
 95 Cùm trabibus saxisve sedens, & fornice tecta
 Stamineo, laqueos fundavit utrinque tenaces,
 Ac stipata premens strinxit sine pectine fila.

CÆTERA quid referam? Quanto Formica labori
 Mensibus incumbat calidis, tectoque recondat

100 Provida congestas hyberna in pabula messes;
 Erudiens mortale genus, tardamque pigrorum
 Desidiem increpitans hebetemque ad munia sensum?
 Cernis, ut uividulos libans Apis aurea flores
 Decerpit lentum humorem, & falsuginé dulci
 105 Telluris medicatum adipem, pretiosaque cœli
 Munera, purpureis sparsim gemmantia mappis;
 Et rorem exfugit, quem concoxere tepentes
 Primitæ radiorum & blanda exordia lucis.
 Inde domum revolat spoliis fragrantibus uda,
 110 Serpyloque thymoque gravis, prædâque superbit.
 Tum lectas partitur opes; sexangula primùm
 Horrea ductilibus ceris, cratesque favorum
 Per forulos & cancellos quincunce politâ
 Ædificans. Credas musivum opus, ordine comtum
 115 Dædaleo; Euclidisque omnes didicisse figuræ,
 Fabrilesque diu docilem exurisse per artes:
 Sic ad libellam concinnè, sic ad amussim
 Cuncta; cavis adeò vaginis limpida forma est
 Et nitor; ingeniumque & mira industria lucent.
 120 His tandem dites epulas, præsaga futuri,
 Condere amat: cùm tristis hyems nudaverit Orbem,
 Omniaque ingratâ torpedine capta jacebunt,
 Melle suo tacitos inter saturanda penates.
 Præterea, si quæ latebris peraguntur in illis
 125 Investigare est, quot erunt memoranda? Fovetur
 Publica res; fraternus amor, mens omnibus una.
 Sunt mores apibus, sunt jura, ducemque sequuntur,
 Et sua quemque manent obeunda negotia civem.
 Est quoque militiæ labor ac decus; arma capessunt
 130 Pro patriâ exiguisque foci: sunt agmina sape

Missa colonorum, nova qui procul oppida condant;
Et gentis leges, ritus, nomenque propagent.
Quid majus meliusve hominum sapientia præstat?

- QUONIAM inter Milvos fuit audacissimus unus,
 135 Imbelles antehac solitus vexare columbas.
 Hic tandem, aut fato, aut famæ melioris amore,
 Designatus aves timidas prædamque fugacem,
 Alitum regnante Aquilam ad certamen iniquum
 Provocat, & rostro & pennâ his terque lacescit.
 140 Sprevit principio malefanos alitis ausus,
 Nec minus incepto per nubes illa volatu
 Institit: at reducem rursum temerarius urget,
 Plumâque avulsâ circumfert ore tropæum.
 Plus æquo tunc visa sibi tolerasse, procacem
 145 Occupat, & vitæ parcens, in rupe relinquit
 Implumem. Hic quid agat? Non occubuisse pudori est.
 Non animos posuit tamen; at nudatus & algens
 Ulcisci meditatur. Ibi sub tegmine quodam
 Vermiculis pastus, simul artus nutrit & iras;
 150 Dum redeat vigor, atque levis reparetur amictus.
 Adfuit expectata dies. Juvat ire per auras,
 Magnanimamque nimis, si non vi, at fraudibus hostem
 Debellare: dolo virtus se victa tuetur.
 Pons erat undarum conflictu exesus & annis,
 155 In medioque, trabes corrosas inter, hiatus:
 Hunc sibi pro laqueo, pro retibus eligit ultor,
 Vindictæque locum, si quâ fortuna juvabit,
 Destinat. Ingreditur primùm pedes, utque capacem
 Agnovit, cautè tentat penetrare volando;
 160 Inde iterat præceps, ac totis concitus alis.

- Quod cùm saepè, diuque, omniq[ue] ex parte probavit,
 Erigitur coelo, & victricem quærit in auris.
 Ergò insultanti similis se se obvius infert
 Indignant[er] Aquilæ: venit ipsa, paratque rebellem
 165 Aut iterum spoliare, aut justæ tradere morti.
 Ad notum refugit vafer insidiator hiatum:
 Et vix transiliit, cùm desuper impete rapta
 (Urget enim cæcus furor & spes proxima prædæ)
 Angustum in spatium ruit, atque impingitur ulro
 170 Infelix Aquila, & pennis luctantibus hæret,
 Corpore dimidio jam prætergressa meatum.
 Advolat è latebris Milvus, poenamque reposcens,
 Vellicat elisæ plumas, ultusque recedit.

- IPSE ego ne videar, dum causam impugno ferarum,
 175 Dissimulare aliiquid, sive extenuare canendo,
 Arma tibi indulisse velim; nova protinus arma,
 Unde accedat honos & crescat gloria genti
 Quadrupedum. Vidi quâ turbidus ire Danastris
 Incipit, ac patulos Dacorum adlambere campos,
 180 Ucraniâ in pingui, quâ non felicior olim
 Terra fuit, dum bello acres habuere Cosaci,
 Nunc stat iners nulloque exercita vomere tellus;
 Vidi belligeras acies & castra ferarum,
 Queis color haud cunctis unus; nigrantia terga
 185 Sunt aliis, fulvæque aliis per corpora setæ;
 (Baubaces patriâ dixerunt voce Poloni)
 Vulpinum genus; innocuo ni vivere paſtu
 Mos effet, penitusque animanti ignoscere prædæ.
 Nam virides populantur agros, specubusque profundis
 190 Suffodiunt; ac de latebris & gramine certant.

240 ANTI-LUCRETIUS,

Quales inter se populi quos flumine magno
Dissociat Rhenus, campos & littora propter
Bella gerunt: acuit totas hinc Gallia vires,
Atque illinc toto Germania robore pugnat.
195 Ergò ubi villosas pecudes excivit ad arma
Laudis amor ferus, & vincendi cæca libido,
Plebem iracundam vomit undique terra cavernis.
Ociùs ecce fremunt: vasto micat æquore miles
Agminibus primùm sparsis atque ordine nullo;
200 Tum varias ineunt, certo rectore, cohortes.
Utraque in optatis metatur castra viretis,
Expanditque suos acies adversa maniplos:
Quin & utrinque pares animos, eademque videres,
Non sine terrifico strepitu, præludia pugnæ.
205 Ut Mars accensus cantu, signumque ululatus,
Ceu tuba rauca, dedit; concurritur impete magna,
Miscenturque agiles turmæ; furit hostis in hostem
Discolor, effusoque madens rubet herba cruce:
Spesque metusque modò hanc, modò partem deserit illam.
210 O quot solerterisque dolos & fortia facta
Observantūm oculis adimit certaminis horror!
Altera pars tandem fato meliore triumphat:
Vic̄ta fugit, secura procul sibi pabula quærens.
Nec sequitur fusam, at deserta cubilia victrix
215 Occupat; & partis grassari gaudet in arvis.
Verūm in captivos, Dominorum provida miras
Sævitia exercet poenas: moesta agmina condunt
In foveis, coguntque omnes servire per annos.
Atque ubi tempestas brumâ veniente rigescit,
220 Et complenda monet secto cellaria foeno,
Protinus ad messem ducunt servata ferendam

Mancipia;

LIBER SEXTUS.

241

Mancipia; inversisque solum premere atque supinis
Corporibus, tum crura jubent attollere sursum,
Quatuor erectis persistent ut gramina palis:
225 Inde onerant caudâque trahunt animantia plaustra,
Erafoque vias miserorum tergore verrunt.

IGNESCAT quantus brutis animantibus ardor
Gignendi, miramur item; quæ proliis alendæ
Cura sit, ac matrum pietas; ut quæque pericli
230 Vix memor, imparibus concurrere viribus audax
Non dubitet, nidos servans, hostemque laceffat,
Nil sibi, cuncta suis metuens. Hoc tempore sexum
Deponunt, versantque animos in corde viriles,
Femineasque iras acuit prope mascula virtus.
235 Nec verò mutas, atque omni voce carentes
Credibile est: et si nobis incognita vulgo
Seu quæ verba sonant, seu quæ sunt edita verbis.
Nam cur alituum cantus, stridorve Colubri,
Cur hinnitus Equi, cur sylvestres ululatus,
240 Anferis & clangor, planctusque gementis Hyenæ,
Turturis & querulum murmur, strepitusve Cicadæ;
(Vociferantur enim cunctis animalia terris)
Cur, inquam, nil significant? Simul atque Leonem
Rudentem audieris, faucesque aperire cruentas
245 Videris immanni riictu, & quatere ilia caudâ,
Arreftâque jubâ furibundum ac torva tuentem;
Quid tunc horribilis meditetur bellua, nosti.
Audimus mugire bovem, latrare molossum;
Nec sonus est illis semper, nec spiritus idem:
250 Sed quo quisque modo sentit, sic exprimit ore.
Nempe aliter pullos in opimâ corte vagantes

Q

- Ociūs expansas revocat gallina sub alas
 Inclamans, cœlo visus cùm defuper alto
 Milvus edax; aliis arcessit vocibus illos,
 255 Læta putres inter stipulas cùm fortè latentem,
 Unguiculis agitans, detexit farris acervum,
 Ad lautamque dapem sparsos invitat alumnos.
 Nonne & cùm saturæ redeunt ad claustra bidentes,
 Cedere gramineo monuit quas Hesperus agro,
 260 Balantesque ferunt sitientibus ubera natis,
 Respondent agni? Genitricem voce salutant
 Quisque suam; tot enim nunquam est in matribus error:
 Accedunt celeres, & flexo lactea potant
 Dona genu, buccis avidi mulgere tenellis.
- 265 E s t igitur pecudum generi generique volantum,
 Omnibus atque feris quæ spirant aëris auras,
 Est aliquis propriâ veniens ab origine sermo;
 Qui satis est, certisque fovet commercia signis.
 Ergò notities, atque experientia rerum,
 270 Quæ victum & sobolem spectant, ais, optime Quinti:
 Ergò animus; nostrâ qui non tibi mente videtur
 Inferior mage, quâm rubro sunt rufa colore,
 Æs auro, saxum gemmâ, frondentibus ornis
 Gramina, & albescens ignito Cynthia Phœbo.
 275 Nam minus aut majus rerum non dividit usquam
 Naturas: nec tam exiguo contraria distant
 Inter se spatio, quale est nos inter & illas.
 Haud secus ac nascens alieno in cortice muscus,
 Radicesque suas habet exilemque coronam,
 280 Frondesque fructumque gerit velut ardua quercus.
 Et qui vix tenues elabitur inter arenas

- Rivulus, ac minimo divertit sæpe lapillo,
 Non minùs oceano proprias quondam inferet undas,
 Quâm fluviis hinc inde tumens nivibusque solutis
 285 Flumen Amazonium, quod vasto gurgite currat
 Andibus ex altis, ac centum regnâ pererrans,
 Ipsum etiam pelagus, quò se ingerit, esse videtur.
 Ergò incorporeæ frustra Sophus usquè laborat
 Formare effigiem Mentis; cùm sola ferinas
 290 Materia efficiat Mentes. Quòd si quis abundat
 In nobis, quo bruta parent animalia, sensus,
 Et quem ideo Rationis amem jactare superbo
 Nomine; causa fuit felicior tundique nexus
 Principiorum. Etenim cata vulpes arte videtur
 295 Ac simul ingenio reliquis excellere brutis;
 Nec tamen alterius naturæ est. Sic homo vulpem
 Exsuperat, meliore luto præcordia gestans
 Ficta, at ficta luto; formâ præstantior, idem
 Naturâ; quæ nos cunctis animantibus æquat.
 300 Sic loqueris; multi sic tecum sæpe loquuntur.
 Ne tamen inde putas actam rem; dictaque vulgi
 Ad Sophiæ veras potius mecum exige leges.
- S i non externis tantum dubiisque profecto
 Indiciis mira hæc brutorum gesta tenerem;
- 305 Intima sed penetrans naturæ arcana ferinæ,
 Quidquid eo latet atque agitur sub cortice, nossem;
 Atque ut gestorum sum conscius ipse meorum,
 Abdita sic etiam brutorum sensa viderem;
 Quod censes, propriâ virtus ratione, faterer:
 310 Esse animum brutis nostrò fortasse minorem,
 At similem, & distare gradu non amplius uno.

Tum, quæ de nobis ac nostrâ mente probavi,
De brutorum animis & rite probata putarem:
Nempe incorporeos, immortalesque vocando.

315 At tu exemplorum tanto molimine quidnam
Te viciſſe putas? Aliquid quod cogitet, esse
Corporeum? Minimè. Siquidem inconcussa manebunt
Argumenta quibus modò rem, quæ cogitat & vult,
Corporis expertem, atque ideo necis esse probabam.

320 Ergò, si velle & cognoscere bruta probasti,
Obtinuisti adeò brutis animantibus esse
Quiddam incorporeum, nostris majusve minusve
Mentibus, at simile omnino; cui scilicet ævum
Ex vi Naturæ nequit immortale negari.

325 Sed non id statuis quod tu statuisse volebas,
Funditus humanas leto evanescere mentes,
Utpote Materiæ lusus fragilesque figuræ,
Ex quibus exoritur certâ ratione movendi,
Cognitio vel amor: quin hæc eversa relinquis.

330 Hujus nempe tui vitium est sermonis & error,
Quòd duo fidenter veluti certissima ponas,
Quæ se non ullo Naturæ lumine produnt.
Esse animum in brutis, qui noscat & optet, eumque
Mortalem. Alterutrum credas, per me licet; ambo

335 Non licet. At neutrum potis es monstrare neganti.
Bellua tota perit, clamas; concedere malim:
Sed si Pythagoram sequerer, vel Gymnosophistas,
Atque ferarum animos abولي morte negarem,
Et nova perpetuò nascentum in corpora ferri;

340 Aut asservari vellem, dum prisca resumant;
Dic, oro; qui me falsi convincere posse?

Quo te argumento, Quinti, Natura juvaret?
Hæreres; ut in hoc puncto Lucretius hæſit.

HAUD magis est notum, quanquam vulgare, quod urges;
345 Esse animum in brutis. Fortè est: haud ipſe negabo:
Namque vetat Ratio, niſi clarè falsa negari.
Fortè etiam non est. Video, tu protinus inquis.
Gesta vides, fateor; gestorum cernere causam
Non potes. Hæc solâ Rationis luce videnda est,
350 Non oculis. Oculi referunt perſæpe rotundum.
Quod re quadratum verâ; perſæpe colores
Affingunt rebus, qui non sunt: ut modò nubes
Depictas, geminum cernunt modò in æthere Solem,
Cæruleos montes, & ponti mobilis undam
355 Nunc viridem, nunc purpuream. Mendacibus ergò
Diffide. Hoc agitur; quos edit bellua motus,
Num veniant è principiis extrinsecus haustis,
Organa ad hos usus fabrefacta moventibus; ut cùm
Altus habet nautas nocturno tempore somnus,
360 Vi solâ regitur ventorum ſtructa carina;
Nimirum prout hos in vela parata receptat:
An velut in nobis è principio intus agente;
Ut cùm pervaſilit rector, nautæque laborant,
Et variè fleſtunt, prout imperat ipſe, carinam.
365 Scimus enim nos hac penitus ratione moveri,
Dum scimus nos percipere ac ſentire: nec illâ
Esse potest in re dubium. Nunc æquore in alto
Proſpicimus geminas excelsò è littore cymbas;
Procedunt unâ; varium nihil inter utramque
370 Detegitur, nec ſuspicio eſt, tum judice ſenu,
Internam huic, illi externam causam eſſe meand: